

Óbuda, öreg kövek között.

1330 április tizenhetedikét irtak a király deákjai.

Kibomlott már a tavasz, délelőtt volt. A visegrádi hegyoldalon milliós számra irtott az édes illatu kankalin. Az erdő-sűrűben temérdek vad katarászott a cserjés felé, napokkal ezelőtt még a hosszúra nyult tél szele süvöltött, de most egyszerűbe megenyhült minden. A király vadászai régen elpihentek, egyetlen kürtszó sem riadt sehoh. Pár bölény szegte zsonkos fejét keletnek, fekete és fénylő orrikaikba zihálva szívták a megújult élet ígérését. Apró párducokra emlékeztető vadmacskák osontak nappali álmokra. Hallgatott a visegrádi rengeteg és mégis titkolt életet lehelt minden bükkfő alatt leveledző bokra.

A Duna boldog fényü tükrére királyi bőséggel szórta sugarát a nap. Április. Élet, szerelem!

Róbert Károly király a várudvarban sétálgatott, várta a jelentést, hogy fele-sege, Erzsébet, Lokietek Ulászló gyönyörű leánya elkészült-e már ünnepöltö-zetével s lesétálhatnak-e az ó-kolostorba, melynek bolthajtásu falai között ma már latin imádság és latin ének könyörög érettek, a régi, Vazul-rendü szerzetesek görög szava helyett.

Ott állt Róbert Károly a dél bástyánál s lenézett a hegyoldal alá épített külső várra. Salamon tornyának megszükkült testtömbje éles árnyékot vetett a kelet felől ömlő fényben. A torony pompásfaragásu csucsszegélyei alól sólymok röpködtek visongva, pompás madarak, a királyné kedvencei. Károly dudol-gatott, béke, szerelem, tavasz. Csak akkor komorult el, amikor a vár északi szirtjére siklott a tekintete, egy komor, fehér, magányos épülettömbre, ahol megszállt volt napok óta Záh (és nem Zách vagy Zach) Felicián, a nógrádmegyei Karancsság roppant erejű, gögös földes-ura, leányával, Klárával és a viruló liliomasszonnyal. Sebével együtt. Záh felől már ítélte a király, megfosztja minden állásától. Záh kemény fegyvereseivel ide lovagolt, vendég, élvezze hát a királyi udvar vendégszeretétét, ha elítéltetett is.

A főnemesi lányok és lengyel kisasszonyok színes kíséretében közeledett a királyné. Nézegette bizánci veretű gyönyörű gyűrűt és akaratlanul szép kezét vizsgálta, a karcsu, hosszú ujjait, amelyek annyit simogatják a kissé rőt szakállt, amit Róbert Károly visel mostanság. Szép ujjak... Fehérek. Rózsaszin rajtuk a köröm és fehéren nevet szegélyük kis holdkarimája.

Csak Záh Klára hiányzik a főnemesi leányok hadából.

Micsoda messzire tűző, fekete szemepárja van ennek a nógrádi, karcsu, pár-

ductestü hajadonnak, Magas, akár az apja, a keseredett, korbácsos Felicián. Hollófekete haját két, varkocsos tót véncseléd fűzi és olajozza reggelenként. Merre lehet Klára?

Két lengyel kisasszony összesug a királyné mögött.

Bevonul a felséges menet a komor falak közé. Itt dűnyögő, lassu, mélyimádság, az északi szirtre emelt fehér, csuc-síves ablaku vendégházban most szakad a csók a hollóhaju Záh-lány elfehérült szájaközepére. Most rogy le erőtlenül a bársonyheverőre, jaj Klára, Klára, micsoda két, visegrádi vaskar ölel magához. Szegény, párductestü Klára, nem tudsz te itt szabadulni.

A haját kenő nógrádi dada-asszony-ságok sirva futkároznak a folyosón. Kinek szóljanak? Csak ők hallották Klára sikolyait. Most támoilyog ki Klára a tetőzetig kövel borított, sötétes folyosóra, nem sir, a tekintete messze réved:

— Hol van az apám?

Dobpergés a várudvaron.

Három hosszú kürtszó.

Ezüsttálak csilognak a napfényben, a királyi konyha felől most hordják fel az ebédlőterembe a csucos süvegű szakácsok a sült fácánt, a piritott ürühust, az égetett csir-bogyót, ünnepi ebédelés indul, tüzes itáliai bor gyöngyözik az ötvözött kancsóokban.

Kibámul a két tót vendada a vendégház bástyafalának kémlelőjén. Klárát nem látják sehoh. Üres az óriás udvar, de ott rohan a középső kaputól vezető, fehér lépcsőkön a rettenetes ur, Záh, Karancsság korbácsosa. Kard a kezében, az áprilisi szél kikócolta ősz, vállig omló haját, süveg sincs a fején, jaj, micsoda tipródó indulat hajtja.

Reszket a két vénasszony, fekete, sűrű-kendővel elszikkasztott keblükből majd kiugrik a sziv. Ordítózások hallatszanak, dárdás, szablys testőrök rohannak az ebédlőterem irányába s még el se lehet mondani egy rémület-Miatyánkot, gurul már le a fehér lépcsőkön Záh Felicián élettelen óriásteste. *Tapolcsányi* Miklós és *Druget* Miklós kaszabolják még most is, *Cselénfia* János, az al-asztalnok, akit egekig verődő, gyönyörű hangjáról ismer az egész várnépség, vendégsereg és környék, kétszer rug bele uruk véres fejébe...

Percek alatt hangyaboly az udvar.

Felcserek rohannak, réztégelyekben kenőcsök. Véralító fű.

Vérzik a király is...

Erzsébetnek négy ujját metszette le Felicián kardja.

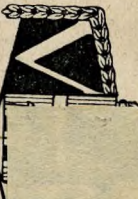
Ott hever a négy ujj a kockás kőpadlón. Megpillantja Erzsébet, ó, mily haloványok lettek. Ó, mivel simogatja Károlyt ezentul? Hol talál vigaszt! Ér valamit a királynői kéz, ha csonka?

Hol talált vigaszt, miután e naptól kezdve örökkön kíséretett az elvesztett négy ujj és meggyűlölte Visegrád minden fáját és követ?

Az óbudai várban.

Harminc esztendő s lehetett Erzsébet,

Babay József riportja:

A város, ahova feledni tért a megcsontított kezű királyné...

Közp. nyomat. XX. cs. 23. sz.

Forrás: *Hangyaboly*
Mendeapost 1935 I. 20

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Szekesfővárosi háziyomda 1926 - 8891

Tár	Hely	Idő	Személy	Helyszám
92	<i>Erzsébet királyné</i>	"1935"		

amikor megcsonkult gyönyörű keze. (Az 1330 május hó 16-án összeült országos főtörvényszék az Anjouk uralkodásának egyik legkegyetlenebb ítéletét hozta: Záh Felicián nemzetségét harmadiziglen kiirtani! Az ítélet azonban egy szóval sem utal arra, hogy a merényletnek Záh

Klára lett volna az oka. *Mátyás Fl.* „Népmondák és történelmi adatok a Záh merényletről“ címmel azonban kétségtelennek találja a Klára-tragédia megtörténetét. Századok. 1905.) Óbudára költözött s az ő kedvéért osztották meg a királyi fészket rendi és királynéi birtokokra.

A királynék vára . . .

Erzsébet Óbudára költözése az építkezések és berendezések valószínű fénykorát teremtette meg Óbudán. 1370—75-ig ugyan fia, Nagy Lajos nevében Lengyelországot kormányozta, de 1377-ben visszatért Krakkóból Óbudára. Sok része volt a megszorodott lelkű királynénak a kassai dóm építésében, de legszebb műve lehetett a mai Bohn-téglagyár alá temetett Klarissza-templom és kolostor, amely pazar fényével és megejtő szépségével az akkori kor építészetének egyik csodája volt. Nyolcvan éves lehetett a megcsonkított kezű királyné, amikor meghalt s mint többször említettük, halott teste a Klarisszák kolostorának boltíve alá vándorolt.

Csoda-e, ha Óbudát bolyongva, megszállja az embert a mult földerengő életének poézise.

És csoda-e, ha megdöbben azon, hogy a kincseket rejtő városrész a legszegényebb emléktáblákban.

Kétségtelen megállapítást nyert, hogy két vára volt Óbudának. Az egyiknek valamely része a Vörösvári-ut elején volt. A másik a mai Nagyszombat-utca, Pacsirtamező-utca és a Viador-utca határolta, u. n. Királydomb, „Königsbergi“ helyén állott. *Gatterer Ferenc* sejtésével, — amit csak ő nevez szerényen sejtésnek, mert rendkívül erejű kutatásai, következtetései és már eddig is igen értékesnek bizonyult meghatározásai szerint — Erzsébet királyné pompás lakházából gyönyörű kilátás nyilhatott a Klarisszák temploma felé.

Érdekes, hogy a mostani Óbuda neve, abban az időben Budavár, vagy Buda volt. Németül: *Elczburg*. I. Lajos metálista a mai Budát akkor, *Uj-Budának* nevezte.

Ugyancsak a föld titkainak ismerője és kutatója, *Gatterer Ferenc* állapítja meg, hogy a királynék várának helye a Pacsirta-utca, Flórián-tér, Tavasz-utca és Kalvin-utca határolta földtömb volt. Mi van most itt? Földbe süppedő kis házak, multat bizony kevéssé ismerő, tisztos lakosság, kicsiny boltok, majdnem az utcakövezetre pipáló, sülyedt ablakoskák, verkliszó és csend.

Ha az ember erről a roppant emlék-

anyagról fellibbent egy-egy fátlyat, a multnak oly gazdagságát találja, mint ahol másutt magyar, ma is eleven életet élő városterületen. Tudjuk, hogy Mátyás királynak vára volt a mai budai vár. De kétségtelen, hogy itt, Óbudán is volt vára. Tudjuk, hogy Árpád fejedelem sirja mellett épített őskeresztény templom Fehéregyháza. Tudjuk — és éppen az óbudai emlékek kutatása kapcsán, hogy Anonymus hitelessége megingott . . . Sejtések és robbanó történelmi szenzációk kísértenek Óbuda multjának feltárásával — vajjon ki volt ez a névtelen jegyző? Egyáltalában magyar ember volt? Tudjuk, hogy Mátyás anvjának, Szilágyi Erzsébetnek a birtokában volt az egyik óbudai vár, hogy több okiratát keltezte innét és 1477-ben az itteni várában lévő *Szent Erzsébet* kápolnának (capelle in castro nostro eteribudensi), *egy falut adományoz* . . . (*Ányos Lajos* dr.: *Szent Erzsébet oklevelei*. Levéltári közlemények. V. évf. 76. lap.) Tudjuk, hogy az Árpád-forrás nagy szerepet játszott már az aquincumi időkben is. Tudjuk, mert szemünkkel láthatjuk, hogy az óbudai református lelkészlak építéskor, a lépcsőház alagsorában Árpád-ház-korabeli előcsarnok márvány padozatára bukkantak. És a tavaly megkezdett templomelőtti ásások szenzációs föld-titkokat tártak fel. Tudjuk, hogy az Árpád-malom forrásának hőmpolygó vizét még a rómaiak fogták fel s medret építve — bevezették városukba.

Tudjuk, hogy szétszórattak Erzsébet királyné csontjai.

És — tudjuk azt is, hogy a mult rengeleg köve, oszlopa, faragása, disze van bemalterozva a rogyadozó kis óbudai házak falaiba és fundamentumaiba.

Csak még egyet nem tudunk, mikor fordul a nemzet multat tisztelő akarata teljes erővel Óbuda feltárása felé.

Árpád sirját meg fogják találni. Anonymus kömedre Árpád sirjának közeli jele és bizonyítéka, szabad tehát készletetni feltárása idejét? Óbuda két vára sem lehet közömbös. Árpád, Nagy Lajos, Mátyás, Anonymus, Erzsébet királynő városa ez s a legszebb fényességű magyar történelmi mult csillagai.

Memento . . .

Mert a késlekedések és huzódások megint tragikus eredményekre vezethetnek. Mementóként mondjuk el mégegyszer, mi történt megcsonkult kezű királynékkal, Erzsébettel?

Megtalálják a mai Bohn-téglagyár helyén a Klarisszák szépséges templomának szentélyét. A szentély alatt kilenc csontvázat. A templom körül még többet.